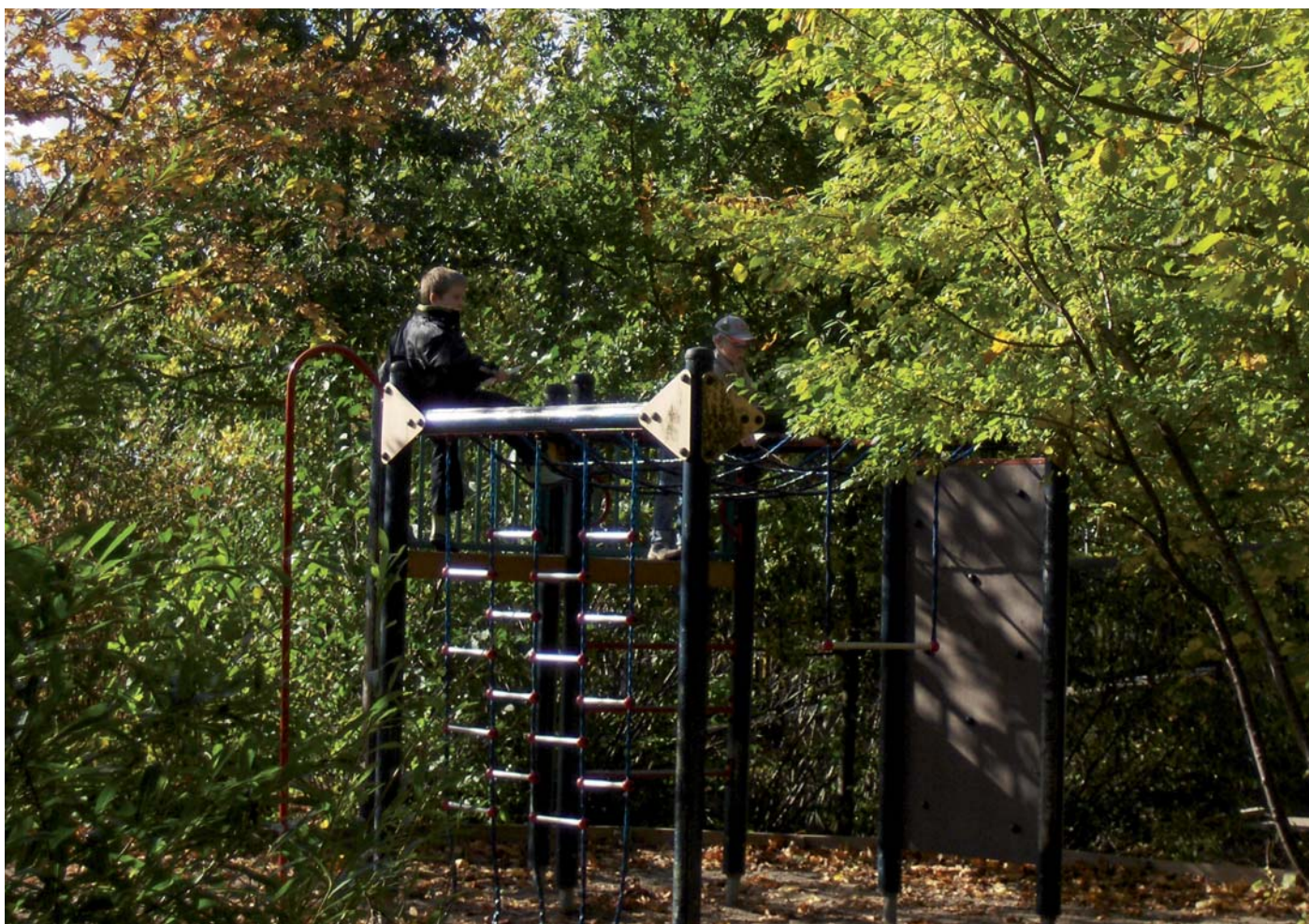

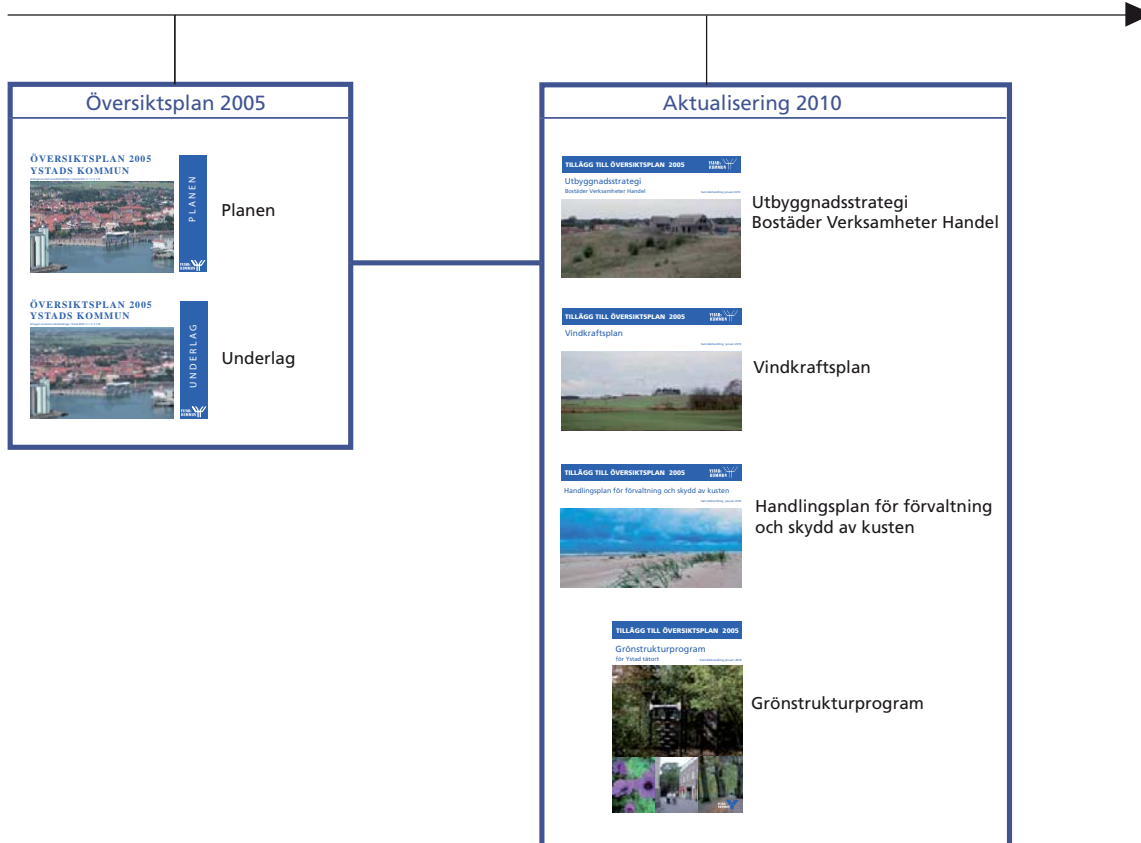
TILLÄGG TILL ÖVERSIKTSPLAN 2005

Grönstrukturprogram

för Ystad tätort

Antagen av Kommunfullmäktige i Ystad 2011-02-17, § 23

Programmet har ursprungligen utarbetats av Ystads kommun i samarbete mellan avdelningarna Plan o Bygg, Teknik o Fastighet och Social Omsorg.

Arbetsgrupp:

- Sara Fridh, landskapsarkitekt
- Per Larsson, trädgårdsingenjör
- Siv Bengtsson-Lindsjö, kommunkolog
- Eva Nygren, planarkitekt
- Lars Mellberg, utredningsingenjör (dagvattenhantering)
- Karin Cebrenius, handikappkonsulent
- Jörgen Abrahamsen, tillgänglighetsrådgivare
- Johan Larsson, teknisk lantmätare, GIS

Text: Siv Bengtsson-Lindsjö, Sara Fridh och Eva Nygren

Kartor: Johan Larsson, Siv Bengtsson-Lindsjö och Sara Fridh

Skisser/teckningar: Elisabeth Hansson s. 51 och 52, övriga Sara Fridh

Foton: Sara Fridh där inte annat anges

Formgivning: Sara Fridh

Tryckår: 2011

Copyright: Ystads kommun

Efter samrådet har grönstrukturprogrammet reviderats av Siv Bengtsson-Lindsjö, Per Larsson och Eva Nygren. Kartorna i programmet har omarbetats av Siv Bengtsson-Lindsjö, Claes Isaksson och Ewa Engström.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	4	DAGENS PARK- OCH GRÖNYTESKÖSEL	29
MÅL OCH STRATEGI	6	Andel olika park- och grönytor i Ystads tätort	30
Åtgärder i innerstadens parker och grönområden	7	ANALYS AV GRÖNSTRUKTUREN I TÄTORTENS OLIKA DELAR	31
Åtgärder i stadens ytterområden	7	Nuläge och utvecklingspotential för olika områden	32
FUNKTIONER OCH VÄRDEN	8	ÅTGÄRDER FÖR ATT BEVARA OCH UTVECKLA YSTADS GRÖNSTRUKTUR	34
Grönytors betydelse för hälsa och välbefinnande.....	8	Förnyelse av befintliga parker, grönområden och torg	34
Tillgänglighet och trygghet	9	Utveckling av nyligen planlagda grönområden och grönområden som idag i plan inte är avsatta som parkmark	38
Gång- och cykelvägar	10	Förnyelse av vattenmiljöer.....	39
Biologisk mångfald	10	Karta: Åtgärder för att bevara och utveckla parkmark, vattenmiljöer samt övriga grönområden	41
Klimat- och miljöpåverkan	11	Utveckling och komplettering av gröna stråk	43
Kulturmiljövärden	11	Trädplantering längs Ystads gator	46
Estetiska värden	11	Karta: Utveckling och komplettering av gröna stråk i staden samt trädplantering längs Ystads gator	49
RIKSINTRESSEN OCH BESTÄMMELSER	12	GRÖNT, FÖRSTÄRKT NÄTVERK I STADEN OCH GRÖNA STRÅK UT PÅ LANDSBYGDEN	51
Kulturmiljön	12	Grönt nätverk i staden	51
Naturmiljön	12	Gröna stråk ut på landsbygden	52
Övriga intressen	12	Karta: Stadens gröna, förstärkta nätverk och gröna stråk ut på landsbygden	53
Hänsyn till riksintressen	13	PRIORITERING AV ÅTGÄRDER	
HISTORIK - ATT FÖRSTÅ STADEN	14	Insatser som bör göras inom 5 år	55
Beskrivning av utbyggnadsområden	15	Insatser som bör göras inom 10 år	56
TÄTORTENS NATURTYPER	17	Framtida åtgärder	57
Träd- och buskmark	17	Bilaga 1	
Gräsmark och övriga öppna områden	18	UTVECKLING AV GRÖNSTRUKTUREN PÅ DETALJNIVÅ	59
Trädgårdslika områden	19	Bostadsnära park: Skeppsparken	60
Vatten och våtmarker	20	Grönt stråk längs gamla järnvägen	62
Karta: Tätortens naturtyper 2009	21	Vattenmiljö: Bärparken	64
MARKANVÄNDNING AV PARK- OCH GRÖNYTOR 2009	23	KÄLLFÖRTECKNING	65
Parkmark	23		
Övriga grönområden	24		
Skolgårdar	24		
Fritidsområden, lekplatser, bollplaner m.m.	24		
Koloniområden	25		
Kyrkogårdar	25		
Torg och gatuplanteringar	25		
Gröna stråk	26		
Gång- och cykelvägar	26		
Vatten	26		
Karta: Markanvändning av park- och grönytor 2009	27		

INLEDNING

År 2002 antog Ystads kommunfullmäktige en lokal Agenda 21 med lokala miljömål som utgick från de nationella miljömålen. Agendan kompletterades år 2005 med ett *miljöhandlingsprogram* med konkreta åtgärder för att nå de lokala målen. En av dessa åtgärder är att ta fram ett grönstrukturprogram för Ystads tätort. Det är det dokument som du nu håller i din hand. *Grönstrukturprogram* för Ystad är ett dokument att använda vid utformning, förnyelse, förvaltning och skötsel samt planering av stadens grönytor. Förslagen i programmet utgår ifrån dagens behov att utveckla de gröna miljöerna i staden samt säkerställa kommande behov vid framtida utbyggnad inom den nuvarande tätorten. Tidsperspektiv för grönstrukturprogrammet är 10 år. Dokumentet är till för kommunens anställda och politiker samt som inspiration till allmänheten.

Enligt miljömålet *God bebyggd miljö* ska städer, tätorter och annan bebyggelse utgöra en god och hälsosam livsmiljö där natur- och kulturmiljövärden tas tillvara och utvecklas. Ystad tätort växer och bostadsnära gröna områden och stråk kan, om de är varierade, lättillgängliga och attraktiva, väsentligt höja ett bostadsområdes kvalitet och ge människor möjlighet till rekreation och välbefinnande.

Vid planering bör grönstrukturen förvaltas och utvecklas i samklang med bebyggelseutvecklingen. För att uppnå miljömålet *God bebyggd miljö* bör bevarande och utveckling av grönstrukturen vägas samman med exploateringsintressen så att en god helhet skapas. Grönstrukturprogrammet blir här tillsammans med andra planer, fördjupningar, program m.m. en viktig del i utvecklingen av en hållbar stadsmiljö och ett hållbart stadsbyggnade.

God bebyggd miljö - Nationellt mål:

- Städer, tätorter och annan bebyggd miljö skall utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö.
- Natur- och kulturvärden skall tas tillvara och utvecklas.
- Byggnader och anläggningar skall lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

God bebyggd miljö - Lokalt mål:

- Bebyggelse och verksamheter ska utformas så att en hälsosam och attraktiv boendemiljö skapas.
- Lokalisering av ny bebyggelse för bostäder och verksamheter ska och utformas så att de smälter in i kulturmiljön och orsakar minsta möjliga miljöpåverkan.
- Andelen naturområden för rekreation, samt "orörd" natur ska beaktas i och i anslutning till bebyggelse.
- Ny bebyggelse bör kretsloppsanpassas.

Programmet behandlar planering och utformning av befintliga samt nya gröna miljöer och ger förslag på hur man bör bevara, utveckla och sköta de gröna miljöerna i tätorten. Det ska också bidra till en gemensam syn hos berörda förvaltningar och utgöra ett planeringsunderlag för kommande översiktplaner, detaljplaner och prövning av bygglov. Målsättningen är att Ystad ska erbjuda omväxlande natur- och kulturmiljöer med hög kvalitet biologiskt och rekreativt och en sammanhängande struktur av gröna stråk och platser med god tillgänglighet.

Grönstrukturprogrammet omfattar Ystad tätort, där grönstrukturen beskrivs och analyseras. Programmets beskrivande del behandlar mark som kommunen äger och/eller förvaltar, såsom parker av olika slag, rekreationsområden samt gröna stråk som trädalléer och gång- och cykelleder. Områden som är mer eller mindre tillgängliga för allmänheten, såsom kyrkogårdar och koloniområden, är också med. Även privata trädgårdar och andra grönområden som inte kommunen sköter eller äger är viktiga i stadens grönstruktur. De gröna kvalitéerna i staden existerar ju oberoende av gränsdragningar och ägoförhållanden. Flygfotot från 2007 som finns som bakgrund i kartorna i rapporten ger en uppfattning om stadens faktiska grönstruktur, det vill säga alla gröna områden och stråk i staden.

Programmets förslagsdel fokuserar bara på den mark som kommunen äger och/eller förvaltar och som kommunen har en praktisk möjlighet att utveckla, förändra och förbättra*.

Grönstrukturprogrammet ska:

- Beskriva nuläget och skapa en samlad bild på såväl övergripande nivå som på detaljnivå
- Utgå ifrån sociala, biologiska, kulturhistoriska och estetiska värden
- Vara ett underlag i planarbetet
- Ge förslag på bevarande och utveckling av grönytor med riktlinjer och utvecklingsmöjligheter

Behov av en grönplan kommer bland annat av:

- Utvärdering av befintliga inventeringar
- Ny kunskap/annat synsätt på gröna områden
- Krav på exploatering
- Åtstramning av ekonomiska medel
- Behov av varierade gröna områden och stråk för biologisk mångfald och rekreation

* Underlagsmaterial:

- En grönyteinventering från 2005 av kommunens parker och grönområden
- Ekoll – generell skötselbeskrivning och funktionskrav för parker och grönområden i Ystads Kommun kopplad till inventeringen 2005
- Kompletterande inventering 2007 och 2009
- Flygbild från 2007
- Personalens samlade kunskap om Ystads gröna struktur

MÅL OCH STRATEGI

Närheten till parker och möjligheten att till fots eller med cykel lätt kunna ta sig till ett grönområde spelar stor roll för stadens attraktionskraft och för hur människor uppfattar staden som en bra boendemiljö. Ystad är relativt välförsett med parker och grönområden och utgångspunkten för en hållbar utveckling bör vara att utgå från och bygga vidare på dessa genom att ta vara på de kvaliteter som finns och utveckla dem. I grönstrukturprogrammet presenteras olika förslag på hur man kan åstadkomma detta genom att utveckla de gröna miljöerna i tätorten, med syftet att bidra till mera glädje och välbefinnande för de boende i staden.

Förslagen i programmet går ut på att parker och grönområden får ett mera varierat innehåll, en större biologisk mångfald och binds samman med gröna stråk så att ett grönt nätverk skapas i staden. Inom ramen för grönområdets eller parkens grundutformning föreslås en tydlig fortsatt utveckling och utformning där olika stilar och ideal förädlas. En mångfald av olika arter och ett varierat innehåll eftersträvas i nya och befintliga parker och grönområden och befintliga gröna stråk kompletteras med nya stråk som binder samman parker och grönområden. Naturlika områden med gamla träd tas tillvara i stadens parker och grönområden och vid planering av nya utbyggnadsområden. Möjligheten till vattenkontakt ökas med fler dammar, öppna mindre diken samt en förbättrad tillgänglighet till havet.

I stadens ytterområden finns stora gräsytor. Vissa delar av dessa planeras för en utveckling med ängs- och hagmarken som förebild. Lövdungar och träd- och buskrader planeras med flerskiktad vegetation och brynzoner med buskar, örter och gräs. Stor vikt läggs också vid utveckling av undervegetationen i busk- och träddungarna. Blommor och tät vegetation med inslag av döda och döende träd som får stå kvar skapar också utmärkta förhållanden för många insekter och fåglar. Fjärilar och fågelsång blir ett vanligt inslag i denna typ av naturpark.

Öppet vatten genom staden skapas, där så är möjligt, genom att man öppnar upp delar av kulverterade vattendrag. Möjligheten att komma nära havet ökas genom en strandpromenad kantad med vegetation och pirarna görs tillgängliga för gående.

I innerstaden anpassas grönstrukturen till estetiska och kulturhistoriska hänsyn och inskränker sig till mindre åtgärder, som dock är lika viktiga. Exempel på detta är öppna beläggningar som gatsten och grus i stället för asfalt, låga marktäckande växter och planteringar av klängväxter, häckar och smala träd. Under riksväg 13 byggs en ekotunnel som binder samman naturområdena på vägens båda sidor (Dag Hammarskjölds park). Gång-

och cykeltunnlar/ekotunnlar anläggs också i anslutning till Gröna leden, Folkestorps byaväg och Kristianstadsrundellen, samt under den trafikerade Dragongatan ut mot Sandskogen och i väster ut mot havet och Lilleskog.

Åtgärder i innerstadens parker och grönområden

- En bättre kontakt mellan staden och havet skapas
- Den biologiska mångfalden ökas i staden genom större variation i anläggningarna
- Andelen grönyta ökas framförallt i stadskärnan genom att uppmuntra till anläggning av fasadgrönska och gröna tak. Alla uthus, såsom garage och redskapsskjul kan anläggas med grönt tak. På murar kan fetbladsväxter (Sedum-arter) sås in. Vissa fasader kan kläs med klätter- och klängväxter
- Träd planteras längs gator och torg där så är möjligt
- Stora träd bevaras i äldre och nya områden
- Fleråriga rabatter anläggs
- Den biologiska mångfalden ökas genom mer blommande växtlighet som lockar till sig fjärilar och insekter. Buddleja och kryddväxter kan t.ex. planteras i innerstadens rabatter

Åtgärder i stadens ytterområden

- Bättre kopplingar skapas mellan stadens gröna områden och naturområdena i landskapet utanför staden genom att gång- och cykelvägnätet i anslutning till de gröna miljöerna utvecklas
- En bättre koppling och upplevelse av vatten skapas genom att de vattenmiljöer som finns utvecklas och nya våtmarker/dammar anläggs. Våtmarker hyser ofta en hög biologisk mångfald med många växt- och djurarter
- Den biologiska mångfalden ökas genom mer blommande växtlighet och växter som lockar till sig fjärilar och insekter. Mindre nässelbestånd bör få vara kvar eftersom de är värdväxt för de båda vackra fjärilarna näselfjäril och påfågelläga
- Vissa gräsytor omvandlas till ängsmark
- Delar av koloniområdena och industriområdena görs tillgängliga

Åtgärder som främjar biologisk mångfald:

- Fågelholkar
- Några lövhögar i parkerna i anslutning till buskage för igelkottarna
- Döende och döda träd som sparas så länge som möjligt då de är viktiga för mossor, lavar, insekter, fladdermöss och hålbbyggande fåglar
- Stubbar som får vara kvar
- Fältskikt med örter under träd och buskar (detta gör att man slipper ifrån "ogräsrensning")
- Utgår ifrån befintliga biotoper vid anläggning av nya parker och grönområden, t.ex. strandbiotop, fuktängsbiotop, skogsbiotop etc

FUNKTIONER OCH VÄRDEN

Vad är grönstruktur?

I en stad utgörs grönstrukturen av många delar. Grönområdena hänger samman och bildar en helhet, oavsett vem som äger eller förvaltar marken.

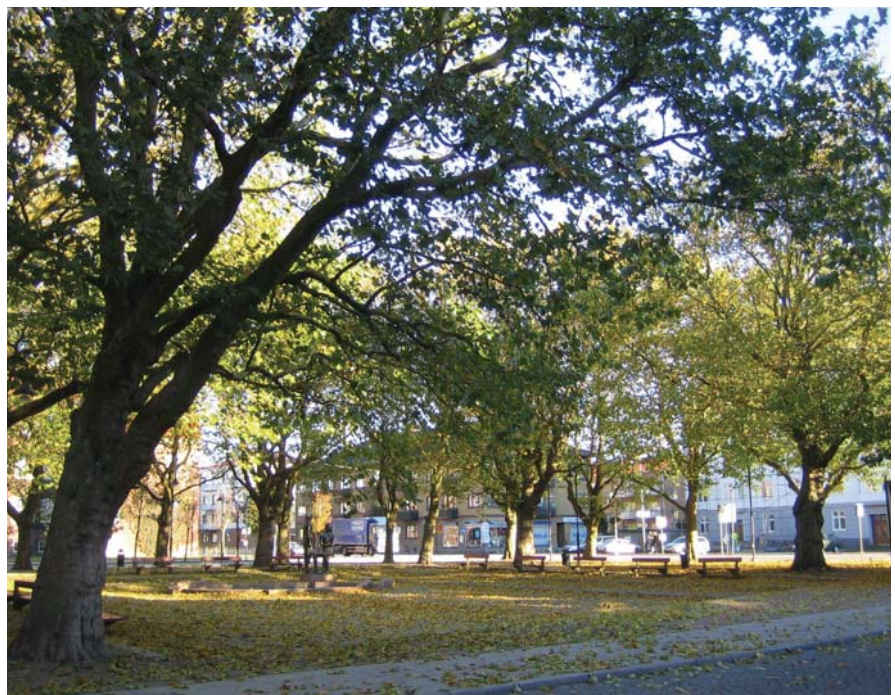
Grön mark består av en rad olika typer av objekt med olika markanvändning och funktion. Det kan vara parker, trädgårdar, kyrkogårdar, trädalléer, cykelvägar, vattendrag och åkerholmar. Allt ifrån den prydliga villaträdgården till den vilda naturen ingår i begreppet grönstruktur.

Med grönstruktur menas också hur områden är sammankopplade och placerade i förhållande till varandra.

Grönska i olika former som parker, naturområden, gator och torg är viktig för hur man upplever staden. Stadens gröna rum fyller många viktiga funktioner som att skapa livskvalitet, goda boendemiljöer, öka den biologiska mångfalden och ge förutsättningar för god hälsa och rekreation. Både små och stora platser och stråk är viktiga och ju mer omväxlande de gröna miljöerna är desto mer utnyttjas de. Att skapa en sammanhängande struktur med hela stråk och god tillgänglighet är avgörande för ett områdes kvalitet.

Grönnytors betydelse för hälsa och välbefinnande

Den gröna miljön är mångfunktionell och har stor betydelse för människors livskvalitet, vardagsliv och hälsa. Forskning från bl.a. Sveriges Lantbruksuniversitet visar på tydliga samband mellan ökad vistelse i park och natur och en förbättrad hälsa. Promenader och andra aktiviteter gör oss friskare men studierna visar också andra effekter. Särskilt stressymptom som trötthets- och utmattningsreaktioner påverkas i positiv riktning. Alla mår bra av att vistas i gröna miljöer, man blir lugnare och gladare. Att vistas i gröna miljöer ger också positiva effekter som förbättrad kondition, rörlighet, koncentration och inlärningsförmåga, minskad stress och ökad kreativitet. Gröna områden kan användas för olika aktiviteter som ökar välbefinnandet och trivseln, såsom promenader, naturupplevelser, avkoppling, lek och fester. För äldre personer är det också viktigt att komma ut och röra på sig. Förutom den rena fysiska träningen kan växter och natur t.ex. påminna om barndomen, vilket påverkar minnet positivt och gör att man blir friskare.

Österportstorg

För barnen är grönytor oöverträffade för lek, fysisk träning och inläring. Barnen behöver plats att röra sig fritt på, utveckla sin fantasi och få kunskap om växter, djur och kretslopp. Behov finns av variationsrika platser; stora öppna ytor för bollspel, ytor att bara springa runt på, och skyddade, mindre platser med mycket växtlighet för t.ex. kurragömmalek eller kojbyggande.

Tillgänglighet och trygghet

Tillgänglighet är ett vitt begrepp som bland annat har att göra med att alla ska ha möjlighet att ta sig fram i staden utan att stoppas av fysiska hinder. Det handlar också om att kunna förstå, uppfatta och våga använda staden och dess möjligheter och om att kunna träffa andra människor och delta i stadens liv. Trygghet eller upplevelsen av trygghet har att göra med möjligheten att förstå och använda staden.

För att park- och grönområden ska vara allmänt tillgängliga* och kännas trygga är det väsentligt med orienterbarhet, hur man kan ta sig mellan olika platser, möjligheten att välja väg, väl utformade sittplatser på lagom avstånd från varandra, belysning och material på gång- och cykelvägarna, rimliga nivåskillnader och placering av buskar och träd i förhållande till gång- och cykelbana. Vid planering och gestaltning av grönområden och stråk bör man ta hänsyn till dessa aspekter.

Fontän Piccadilly gardens, Manchester
Foto: Markus Magnusson

Badpromenaden

* Kommunens tillgänglighetsrådgivare har utarbetat ett underlag för gång- och cykelstråk samt områden som ska prioriteras i det fortsatta arbetet med enkelt avhjälpta hinder runt om i staden. Man har utgått ifrån dagens situation. Utgångspunkten har varit att utan hinder och på ett logiskt sätt kunna ta sig till målpunkter som vård, kommunikation och handel (ofta placerat i stadskärnan). Man har också valt vägar som inte i sig innebär stora hinder. Upprustningen av de utvalda stråken pågår. Underlaget finns hos kommunens tillgänglighetsrådgivare.

Gång- och cykelvägar

Gång- och cykelvägar bör vara varierade men med en tydlig indelning efter användningsområde. Breda asfalterade huvudvägar, grusade mindre gångar och små naturligt uppkomna strövstigar som kanske bättrats på lite, kompletterar varandra. Cykelstråk som tjänstgör som snabba säkra transportleder till och från hemmet och arbetsplats, skola m.m. bör också finnas. Transportleder och rekreationsstråk kan ibland sammanfalla. Det viktiga är att det finns en logik och ett naturligt sätt att ta sig från den ena platsen till den andra. Men när cykelstråken går längs grönstråk är utformningen och att stråkets placering är intressant och omväxlande lika betydelsefulla. Det bör hända något längs vägen. Det bör också alltid finnas ett tillgänglighetsanpassat alternativ mellan olika platser.

Biologisk mångfald

Med biologisk mångfald menas variationsrikedomen av naturtyper och organismer av alla slag. Detta gäller såväl arter och raser som gener och omfattar vilda arter, husdjur och kulturväxter. År 2005 antog Sveriges riksdag ett 16:de miljömål om biologisk mångfald – *Ett rikt växt- och djurliv*. Detta innebär att mångfalden ska bevaras och utnyttjas på ett hållbart sätt för nuvarande och kommande generationer dvs.:

- arterna och deras livsmiljöer ska bevaras
- arterna ska kunna fortleva och vara livskraftiga
- människor ska ha tillgång till god natur- och kulturmiljö

I biologisk mångfald ingår alltså också att människor ska ha tillgång till god natur- och kulturmiljö, som grund för hälsa och välbefinnande. Tätorternas miljöer är ofta kraftigt påverkade av människan, men ändå finns miljöer som trädgårdar, grönområden och parker som vilda växter och djur anpassat sig till. Igelkottar kan få en tillflyktsort i trädgårdar där de gärna övervintrar i öppna komposthögar, rishögar eller täta buskage. Ett annat exempel är att många småfåglar har anpassat sig till människomiljöer, speciellt pilfinken är en vanlig ”tiggare” vid utomhuskaféer. Andra vanliga fåglar i parker och trädgårdar är talgoxe, blåmes, stare, koltrast, lövsångare och trädgårdssångare och fågellivet kan i parker och trädgårdar ofta uppvisa en artrikedom som motsvarar den som finns i gamla ädellövskogar.

Gröna områden, stora och små, bidrar till biologisk mångfald och bättre miljö i tätorten. Vid förändringar är det viktigt att tänka på helheten och att en uppsplittring i småområden betydligt försämrar den biologiska mångfalden.

Klimat- och miljöpåverkan

Grönstrukturprogrammet bör vara ett stöd i kommunens arbete för att minska skadeverkningarna av klimatförändringar. Stadens klimat förbättras av parker och grönska genom att temperatursvängningar jämnas ut, vindar dämpas, luftfuktigheten höjs och grönskan fungerar som ett filter som renar luften från föroreningar och fångar upp damm och partiklar.

Utöver den fina naturupplevelsen, som i sig bidrar till välbefinnande, bidrar vegetationen i olika former således också till ett hälsosamt och behagligt klimat.

Kulturmiljövärden

Stadens gröna kulturarv bidrar till många attraktiva boendemiljöer. Den gröna miljön är en bärare av stadens historia och identitet och speglar stadens kulturhistoriska arv och olika tiders ideal i form av äldre anläggningar, trädgårdar, alléer och parker. I Ystad kan man se många exempel på detta i olika parker och grönområden.

Grönområden från olika epoker har ett historiskt värde. Den tidstypiska karaktären kan vara värd att bevara inom ramen för den ursprungliga utformningen, men ibland kan områdena förändras och utvecklas för att anpassas till dagens behov.

Estetiska värden

Grönska och gröna områden fyller också en estetisk funktion och trädens och buskarnas olika former och färger och växlingarna genom årtiderna uppskattas av många människor. Exempel på detta är när körsbärsträden slår ut i blom eller lönnarnas sprakande höstfärger. Genom en mångfald av arter uppnås variation i upplevelsen och man minskar risken för att sjukdomar får stora konsekvenser. Grönskan skapar i sig själv rumslighet men trädens volym hjälper också till att balansera byggnadsvolymer så att en harmonisk helhet skapas.

Blomsterprakt i form av perenner, sommarblommor och blomsterängar tillhör också stadens grönska och är ett mycket uppskattat inslag i stadsbilden. Detsamma gäller vatten som i alla former tillför stora upplevelsevärden. Mycket vatten är idag kulverterat men skulle kunna göras mera synligt, se avsnittet *Förnyelse av vattenmiljöer* sid. 39.

RIKSINTRESSEN OCH BESTÄMMELSER

Ystad stad omfattas av ett antal olika riksintressen enligt miljöbalken (MB).

Kulturmiljön

Den gamla stadskärnan med bevarat medeltida gatunät, torg och äldre tomtmönster, äldre byggnader från medeltiden och många gamla korsvirkeshus är av riksintresse för kulturmiljön enligt MB 3:6 (område M:K 167, Ystads stadskärna).

Staden gränsar till ytterligare ett riksintresseområde för kulturmiljön (MB 3:6), det vidsträckta slottslandskapet som utbreder sig väster om staden (område M:K 160, Bjärsjöholm - Balkåkra - Skårby).

Ett stort antal fornminnen finns också i staden, boplatssområde, bytomt/gårdstomt m.m.

Naturmiljön

Kuststräckan längs staden ingår i ett större område av riksintresse för friluftsliv (F8 Abbekås - Sandhammaren) 3 kap. 6§ MB.

I väster gränsar staden till Bjärsjöholm - Marsvinsholmsområdet N 79 (3 kap. 6§ MB) som är av riksintresse för naturvård. Detta område omfattar det varierade storskaliga skånska backlandskapet.

Ystad är beläget inom område som enligt 4 kap. MB är av riksintresse med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i området.

Längs kusten i väster och i öster liksom utmed Öja kanal råder strandskydd (MB 7:13) och södra delen av Sandskogen är avsatt som statligt naturreservat och utpekad som Natura 2000 område (MB 7:28 område SEO 430094). Den norra delen av Sandskogen är avsatt som kommunalt naturreservat.

Övriga riksintressen

Andra riksintressen som berör staden på något sätt är havsområdet längs staden som är av riksintresse för yrkesfisket, Ystadbanan som är riksintressant järnväg samt de riksintressanta vägarna 13, 19 och 65.

Hänsyn till riksintressen

Vid utarbetande av grönstrukturprogrammet har hänsyn tagits till de beskrivna riksintressena och bestämmelserna. Ingen konflikt bedöms föreligga mellan förslagen i programmet och dessa.

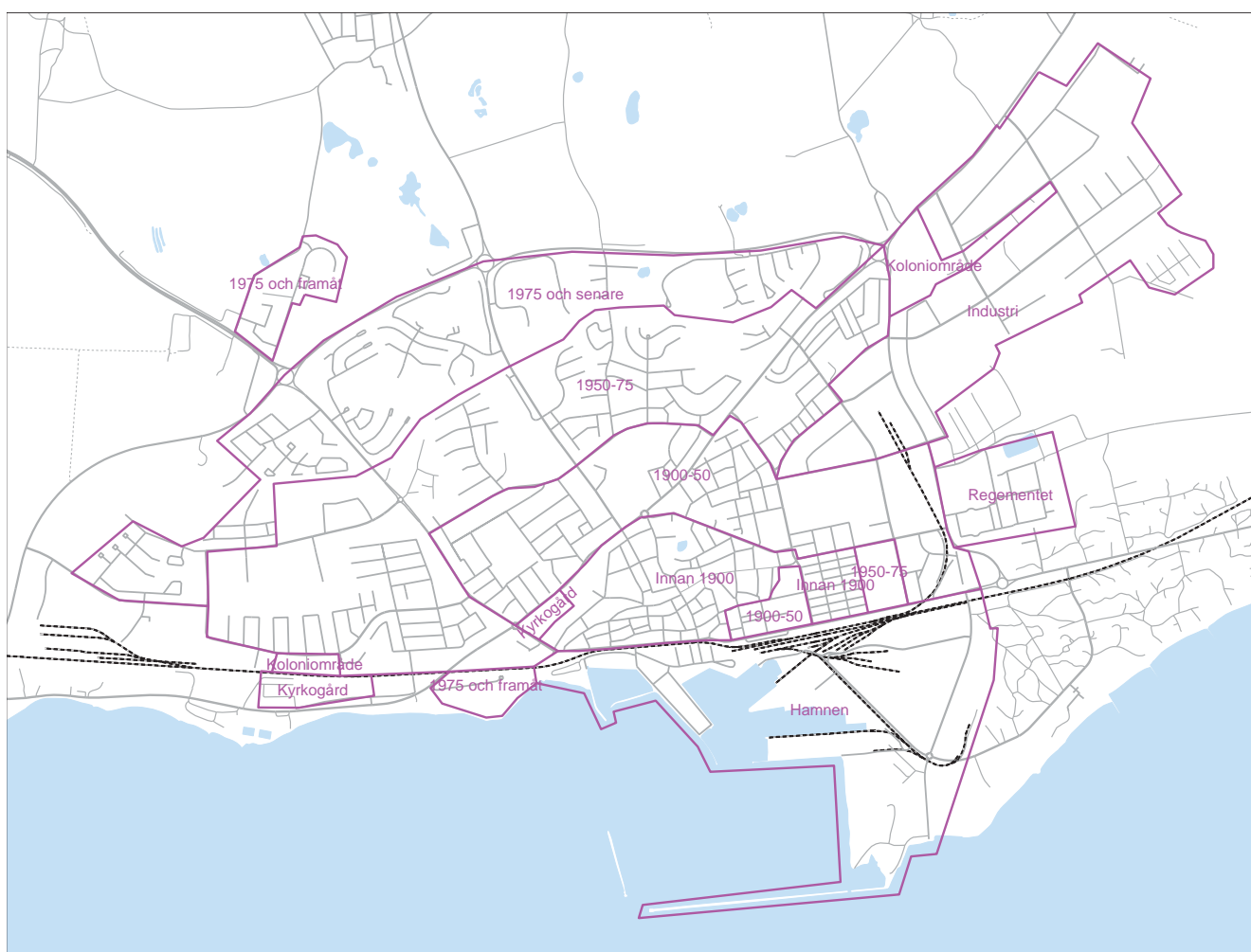
Kulturmiljön

Naturmiljön

HISTORIK - ATT FÖRSTÅ STADEN

Ystad är en stad där man tydligt kan se utbyggnadsområden från olika tidsepoker såsom årsringarna på ett träd*. Några epoker kan också urskiljas, som tydligt avspeglar sig i den gröna strukturen och detta skapar en större förståelse för de tillgångar, brister och möjligheter olika områden har. Här beskrivs de olika områdena med hänsyn till när de byggts ut. Analysen i Grönstrukturprogrammet har delats upp efter de olika utbyggnadsområdena som visas på bilden nedan. Utvecklingspotentialen för de olika områdena beskrivs i analysen på sidan 31.

* Beskrivningen och uppdelningen av de olika stadsdelarnas karaktär är delvis hämtad från miljöprojektet *Stad och Land i Samverkan*, delstudie *Flora och Fauna*.

Beskrivning av utbyggnadsområden

Områden byggda innan 1900

Områdena byggda före 1900 - *Gamla Stadskärnan* och *Östra Förstaden* består generellt av miljöer med högt kulturhistoriskt värde, med ett välbevarat gammalt gatunät och tomtmönster. I själva stadskärnan finns få gemensamma gröna ytor, men de som finns räknas till kulturparker och torg t.ex. Norra Promenaden, Rådhusparken med karaktär av finpark, Österportstorg samt området kring Klostret.

Rosariet vid Klostret

Områden byggda mellan 1900 och 1950

Egnahem, *södra Bellevue* och *södra Solbacken*, som anlades under denna tid, karakteriseras av äldre villaområden med lummiga och uppvuxna trädgårdar. Generellt finns få gemensamma större grönytor. Däremot finns mindre bostadsnära parker och gröningar som Barnängen, Margaretaparken och Sankt Hans torg. Ystads funkisstadsdel är uppvuxen runt Fritidsparken som gemensam grön yta och luftiga öppna gårdar mellan husen.

Egnahem

Områden byggda mellan 1950 och 1975

Efter andra världskriget tog byggnationen fart, stora områden växte fram och *norra Bellevue*, *norra Solbacken*, *del av Surbrunnen* och *Edvinshem* bebyggdes. Karakteristiskt för områdena är en öppen karaktär och en låg siluett med ett grönt och lummigt intryck där trädgårdarnas uppvuxna vegetation är en viktig del i det offentliga rummet. Några mindre parker, som Triangeln, ligger insprängda i bebyggelsen. Trolleparken har karaktär av bostadsnära park. Längs gatorna finns ingen sammanhängande grönsstruktur, utan det gröna utgörs istället av trädgårdar, förgårdar och enstaka större spridda träd.

Norra Solbacken, Trolleparken

Områden byggda 1975 och senare

Områden byggda efter 1975 - *Åkesholm*, *Hälsobacken*, *delar av Västra Sjöstaden* - utgör i dag de flesta ytterområdena i Ystad. De är bebyggelsemässigt homogena och utgörs av villa- och flerbostadsområden med god tillgänglighet och närhet till stora rekreationsområden. Det finns här stora parkytor som till stor del utgörs av klippta gräsmattor med asfalterade gång- och cykelvägar. En del fuktområden är sparade, till exempel i Risaparken.

Åkesholm

Regementet

Regementet

Regementet är en nygammal stadsdel som fram till 1997 användes av Försvaret. Området präglas av de gamla kasernbyggnaderna och större öppna stenlagda ytor. Några grönytor finns egentligen inte med undantag av en mindre park. Däremot finns ganska många äldre träd. Området gränsar till Sandskogen.

Surbrunnen

Industriområden och koloniområden

(Hamnen, del av Surbrunnen, Östra Industriområdet, Västra industriområdet, Sommarstadens koloniområde, Gröningens koloniområde, Edvinshems koloniområde)

Industriområden och koloniområden ligger ofta i anslutning till varandra. Då staden växer utnyttjas ofta äldre industriområden för bebyggelse. Det är då viktigt att ta vara på de grönområden som finns där så att de utvecklas och kopplas på stadens gröna struktur. Industriområden speglar en industriell kulturhistoria, koloniområden har ett stort kulturhistoriskt värde och här finns ofta stor biologisk mångfald.

Västra Sjöstaden

Utbyggnadsområden

I gestaltungsprogrammet för *Västra Sjöstaden* har bebyggelsen lokaliserats till kanterna av området för att frigöra stora grönytor i stadsdelens inre, för lek och promenader och för att garantera utblickar från bostäderna. Träd och trädgårdsgrönska ingår som bärande element i strukturen längs större och mindre gator som bildar en tydlig hierarki. Utbyggnad av området pågår.

I utbyggnadsområdet *Källesjö* ska bebyggelsen enligt planen placeras med hänsyn till befintlig topografi och naturområde med dammar. Gatorna har en bredd som tillåter trädplantering längs ena sidan. Avståndet till bebyggelsen och annan påverkan i form av iordningställda stigar eller vägar föreslås vara minst 50 meter för att inte störa det rika fågellivet i dammarna. Planer finns på fågeltorn, vandringsled och informationstavla om naturen. Utbyggnad av området har nyligen (år 2009) startat.

TÄTORTENS NATURTYPER

Tätorternas natur-, park- och grönområden kan delas in i ett antal olika naturtyper: Träd- och buskmark, gräsmark och andra öppna områden, trädgårdslika områden, samt vatten och våtmarker. De olika typerna kan sedan delas in ytterligare i undergrupper, se beskrivningen nedan. Naturtyperna utgör olika livsmiljöer (biotoper) för växter och djur. En biotop är en biologisk term för ett område med en speciell miljö där vissa växt- eller djursamhällen hör hemma.

Huvudtypernas utbredning i staden redovisas på kartan sid. 21. Informationen på kartan bygger på en inventering i fält av stadens grönytor som gjordes år 2005, lokalkännedom och viss kompletterande inventering 2007 och 2009 samt flygbildstolkning (utförd år 2009) av flygbilder från 2007. Privata trädgårdar hyser ofta stora biologiska värden, men då de inte är allmänt tillgängliga redovisas de inte i kartbilden. Kyrkogårdar och koloniområden drivs inte i kommunens regi men är ofta delvis tillgängliga för allmänheten och de är också mycket viktiga för stadens biologiska mångfald. De beskrivs översiktligt här.

Träd- och buskmark

Träd- och buskmark kan delas in i träddungar, träd- och buskrik mark samt buskmark.

Träddungar

Med träddungar menas mindre områden bevuxna med äldre träd. Krontaket är oftast slutet och i dungarna finns oftast också buskar i varierande mängd som ett skikt under träden, samt ett fältskikt på marken med gräs och örter. Mossor och lavar kan också finnas i varierande omfattning beroende på beståndets ålder. Ofta uppvisar träddungarna stora biologiska värden med många olika växt- och djurarter. Dammhejdan och norra Promenaden är exempel på träddungar.

Träd- och buskrik mark

Med träd- och buskrik mark menas här bestånd med en blandning av träd och buskar. I parkerna inne i staden är dessa områden oftast täta, vilket medför att fältskiktet blir fragmentariskt eller saknas. Områdenas biologiska värde är något mindre än träddungarnas, p.g.a. oftast dåligt utvecklat fältskikt. Men de kan tjäna som skydd och boplats för t.ex. kaniner och småfåglar och även föda om det är bärbuskar. Sådana områden finns det gott om i Ystads ytterområden.

Träddunge i Dammhejdan

Träd- och buskrik mark längs Backaleden

Buskmark i Dammhejdan

Trädrad vid Folkets park

Kortklippt gräsmatta vid Skansgatan

Ängsmark vid Åkesholm, planerade "Idrottsparken"

Träd- och buskrik mark finns också i mera naturlika marker, som i natur- och rekreationsområdet Dag Hammarskjölds park. Här är de träd- och buskrika markerna mindre täta och har ett väl utvecklat fältskikt. Här är också den biologiska mångfalden betydligt större än inne i tätortens träd- och buskrika marker.

Buskmark

Buskmarken skiljer sig från träd- och buskmarken då det, som namnet anger, endast finns buskar. Ofta är dessa bestånd inne i staden täta men även här bedöms områdena kunna tjäna som skydd och boplats för t.ex. kaniner och småfåglar. Sådana områden finns det gott om i Ystads ytterområden.

Buskmark finns också i mera naturlika marker som i natur- och rekreationsområdet Dag Hammarskjölds park. Liksom den träd- och buskrika marken här är också buskmarken mindre tät och har ett väl utvecklat fältskikt och en stor biologisk mångfald.

Trädader och solitära träd

Som namnet anger är detta träd som planterats i rader eller som solitära träd. Trädader och solitära träd finns både i gatumiljöer och i parker och naturlika områden. Det biologiska värdet varierar, dels beroende på artval, dels beroende på om träden finns längs starkt trafikerade gator eller i miljöer med mindre störningar. Träden bidrar annars framför allt till att rena luften från föroreningar, damm och andra partiklar.

Gräsmark och övriga öppna områden

En stor del av park- och grönområdena i Ystads tätort utgörs av olika gräsytor, se fördelning sid. 30. Övriga öppna områden i staden finns utmed kustremsan längs havet, vid upplagsplatser, i hamnen och i industriområden.

Kortklippta gräsmattor

40% av parkmarken i Ystad utgörs av kortklippta gräsmattor. Gräsmattor med kortklippt insatt gräs har oftast ett lågt biologiskt värde. Här finns inget skydd för djur och då ytorna oftast består enbart av gräsarter finns inga blommor och då inte heller förutsättningar för att t.ex. insekter ska trivas.

Ängsmark

Med ängsmark menas naturområden med stor andel ängsväxter. Ängarna sköts oftast med sen slåtter. Detta gynnar ängsblommorna och bidrar till stor biologisk mångfald, t.ex olika fjärilsarter och att det höga gräset ger skydd för smådjur. I Dag Hammarskjölds park har ängsmark skapats på gammal åkermark.

Ängslika gräsytor

I en del av park- och grönområdena i stadens ytterområden har ängsblommor planterats eller blomsterfröblandning sått in i gräsmattorna. Resultatet har blivit ängsliknande grönytor med en biologisk mångfald som är betydligt större än i de kortklippta gräsmattorna. Ett exempel på detta är grönområdet vid Backaleden.

Ängslik gräsyta vid Backaleden

Övriga öppna områden

Strandzonen med strandvegetation finns längs kusten endast öster och väster om Ystad stad. För övrigt upptas kustremsan utmed staden av hamnområdet. I områden med upplagsplatser, hamn- och industriområden ligger marken ofta öppen och är i och med detta en bra miljö för växter som är konkurrenssvaga, har kort livscykel och intensiv förökning. En hel del mindre vanliga ettåriga växter, t.ex. hårnarv (*Sagina apetyala* ssp. *Erecta*) men också förvildade trädgårdsväxter som t.ex. myskmalva (*Malva moschata*) kan man hitta här. Förutom att fungera som växtplats för ett stort antal växter uppskattas de också av fåglar. Backsvalan kan t.ex. bygga sina bon i upplag av schaktmassor.

Industriområde

Trädgårdslika områden

Ystads många privata trädgårdar hyser stor biologisk mångfald med en mångfald av träd, buskar och blomsterrabatter. Detsamma gäller stadens koloniområden och de gamla kyrkogårdarna.

Koloniområden

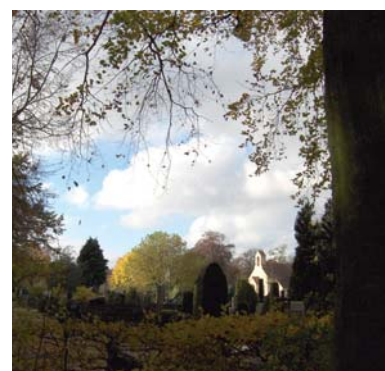
I koloniområden finns en mosaik av olika små grönsaksodlingar, blomsterrabatter, fruktträd, bärbuskar, prydnadsträd och prydnadsbuskar. De prunkande små trädgårdstjapporna med olika blommande växter attraherar insekter och fjärilar och fåglar kan söka skydd i träd och buskage. Sommarstadens koloniområde är ett bra exempel på detta.

Sommarstadens koloniområde

Kyrkogårdar

Kyrkogårdarna har många värdefulla livsmiljöer - gamla träd och buskage som är passande för olika fågelarter att söka skydd i och bygga bo i. Vanliga arter här är pilfink och koltrast och i täta buskage kan t.ex. trädgårdssångaren häcka. De gamla gravstenarna är också en värdefull miljö för olika moss- och lavararter. Gamla kyrkogården är ett bra exempel på detta.

Gamla kyrkogården

Koloniområden och kyrkogårdar finns med på kartan sid. 21 men är inte detaljinventerade.

Anlagd damm i Västra Sjöstaden

Vatten och våtmarker

Öppet vatten och våtmarker är viktiga element i stadens park- och grönytor för den biologiska mångfalden.

Öppet vatten

Dammar, mindre vattensamlingar och bäckar har förutom en renande effekt på vattnet, i form av minskade närsalter, ofta ett högt biologiskt värde och många vilda växter och djur är knutna till just vattenmiljöer. Våtmarker med öppna vattenspeglar har också en positiv betydelse för människors upplevelse av grönområdet. Ett bra exempel på en nyanlagd damm/våtmark finns i Västra Sjöstaden.

Bärparken

Kärrområden

Med kärrområden menas våtmarksområden beväxna med vegetation. Typiskt för kärrområdenas växter är att de ofta har luftvävnad i de underjordiska delarna och just därför kan växa i de våta markerna. Förutom en renande effekt på vattnet har kärrområden ofta ett högt biologiskt värde, då många växter och djur är knutna till dessa miljöer. Dessa miljöer finner man vanligtvis ute i naturen i fuktiga och våta miljöer. Men också inne i Ystads stad finns ett sådant område med gamla alar i ett bevarat kärrområde i Bärparken.

Småbåtshamnen i Ystad

Havet

Den kanske viktigaste vattenmiljön för Ystads stad är ändå havet. Här finns förutsättningar för ett rikt växt- och djurliv.